

σάκκος sakkos

'sekk'

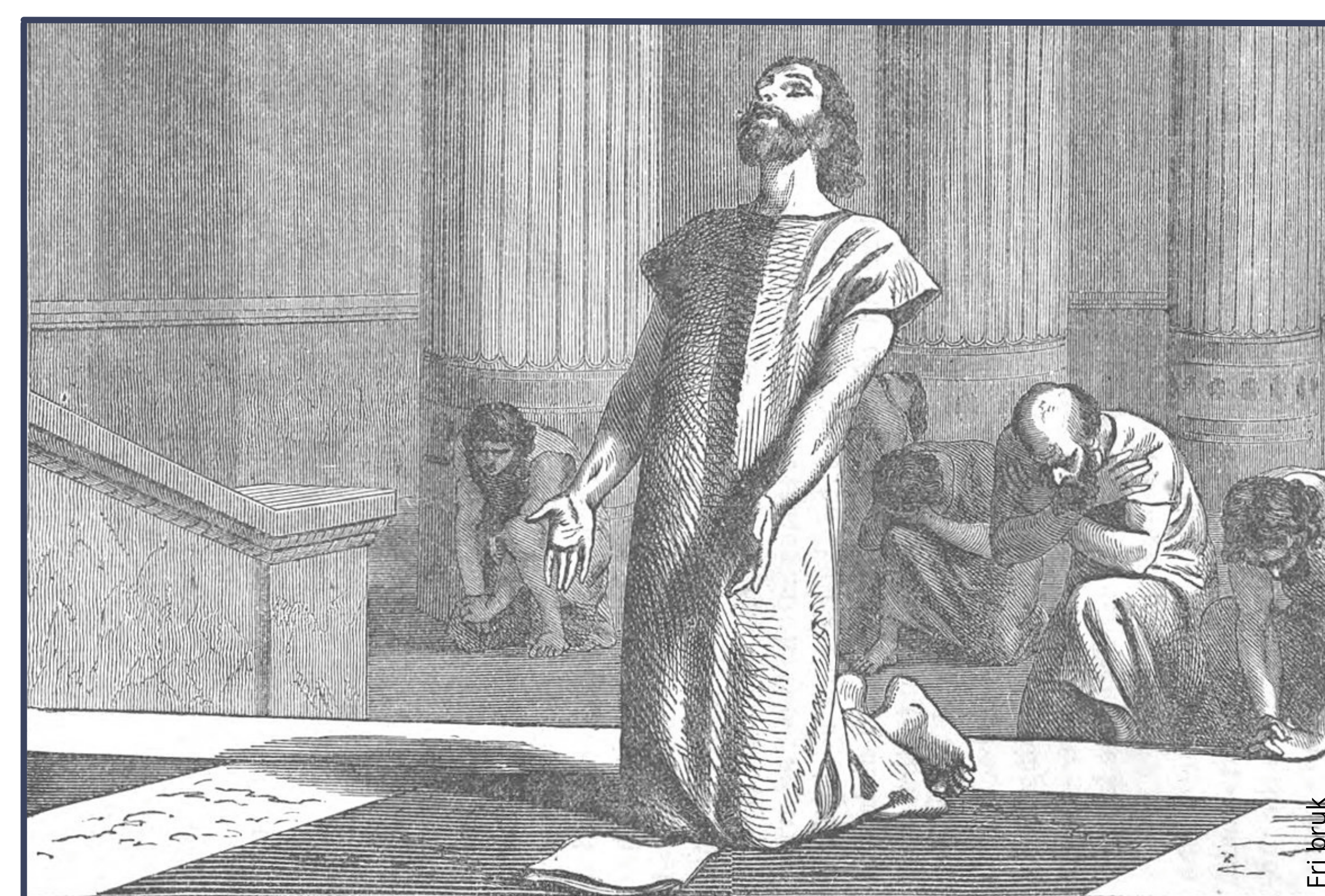
..... GRESK

«Jeg er inni en sekk» synger Knutsen og Ludvigsen uten at vi stusser over noen av ordene i den setningen. Ordet 'sekk' er helt vanlig i moderne norsk, men har allikevel en lang historie. Vi finner det allerede i norrønt som *sekk*, men vi skal lenger tilbake i historien. Vi skal til gammelgresk, men ordet fantes også før det.

Grekerne låner sekken

Det greske ordet *σάκκος* (*sákkos*) betyr 'sekk' eller 'grovt tøy'. Vi finner ordet tidlig i gresk litteratur, hos dikteren Hipponax og historikeren Herodot. Herodot forteller at da grekerne kom til persernes leir etter det avgjørende slaget ved Plataiai (479 f.Kr.), fant de «sekker (*σάκκους*) som det lå gull- og sølvkjeler i». Fra Uttrykket «i sekk og aske» (*έν σάκκω και σποδῶ*) er kjent både fra Det gamle og Det nye testamentet.

Språkforskerne er enige om at ordet er lånt fra et semittisk språk. På akkadisk finner vi *šaqqu*, på hebraisk *šaq*, begge med betydningen 'stoff'. Vi vet ikke om ordet kom til Hellas med sjøreisende handelsfolk fra Fønikia eller om greske handelsreisende tok det med seg når de selv vendte hjem. Sammen med en rekke andre ord knyttet til fremstilling av tekstiler er ordet *sákkos* vitnesbyrd om handelskontakter mellom kystbyene i Midtøsten og den greske verden i antikken.

Kong Ezeias var konge i Judea på 700-tallet f.Kr. Kongeriket hans var under stadig press fra de mektige assyrerne, som angrep fra Mesopotamia. Da assyrerkongen Sankerib truet med å innta Jerusalem, kledde Ezeias seg i botsdrakt ('sekk og aske') og ba Gud om hjelp. Hjelpen kom i form av at Gud drepte en mengde av assyrerne, som ga opp planen om å ta byen og trakk seg tilbake.

Handelskontakter i Middelhavet

Innbyggerne i byene Tyros og Sidon (i dagens Libanon) kalles fønikere og seilte mange steder i Middelhavet i første halvdel av det første årtusen f.Kr. Fønikerne grunnla også byer som bandt sammen handelsruter, særlig i det vestlige Middelhavet (Spania, Sicilia). Den mest kjente er Karthago i dagens Tunisia.

Både greske og fønikiske handelsfolk var aktive i Middelhavet (Massilia, dagens Marseille var en gresk koloni), men Romerrikets vekst betydde slutten for selvstendige konkurrenter. De tre punerkrigene mellom Karthago og Roma fra ca. 250 til 150 f.Kr. endte med Karthagos endelige nederlag.

Noen områders tilgang på attraktive varer har etterlatt seg spor i språket. *Sákkos* er bare ett av mange semittiske lånord som vitner om handel: *sesam*, *karde-momme*, *krokus* (som fargestoff for tøy), *myrra*. Ord knyttet til tekstilproduksjon og krydder dominerer, men gresk har også lånt ord for vektenheter og kanskje også et ord som betyr 'skrivetavle': *déltos*. Det ville ikke være så unaturlig siden det viktigste kulturelle lånet fra det semittiske språkområdet er nettopp alfabetet.

Skip som dette førte handelsfolk fra byene i Fønikia helt til den vestlige enden av Middelhavet i første halvdel av det første årtusen f.Kr. Resultatet ble både kulturkontakt og bitre konflikter. Vi har beretninger om sjøslag mellom fønikiske krigsskip og etruskere, grekere og senere romere.

Ordet *sákkos* er konkret, men har hatt en overraskende lang historie. I tillegg til at det fortsatt er i bruk i moderne gresk, har ordet via sin latinske form *saccus* spredt seg til de fleste moderne europeiske språk. At ordet har vært så overlevelsedyktig og reist så langt, skyldes at det betegner en ting handelsfolk har hatt bruk for gjennom århundrer. Folk reiser, ting reiser, og ordene reiser med dem.

Eirik Welo, Institutt for filosofi, idé- og kunsthistorie og klassiske språk, UiO

Ordfestivalen

UNIVERSITETET I OSLO